

Gemensamma begrepp för hållbar omställning

Nordterm 2025

Reykjavik 13 juni 2025

Karin Webjörn, Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen

invasiv främmande art

SVENSK TERM:
invasiv främmande art

ENGELSK TERM:
invasive alien species

ENGELSKA SYNONYMER:
invasive non-native species
invasive non-indigenous species

DEFINITION:
främmande art som genom sin etablering och spridning har negativa effekter på inhemsk biologisk mångfald, orsakar socioekonomiska skador eller skador på människors och djurs hälsa

MER OM BEGREPPET INVASIV FRÄMMANDE ART:

En invasiv främmande art har alltid förts till den nya miljön genom mänsklig aktivitet. Det kan ske medvetet, exempelvis för odling eller uppfödning, eller omedvetet, exempelvis via transportmedel. En sådan art trivs och sprids i den nya miljön eftersom den där ofta inte har naturliga fiender som håller den tillbaka. Invasiva främmande arter skadar särskilt den biologiska mångfalden och därmed tillhörande ekosystem och ekosystemtjänster, och kan även orsaka skador på infrastruktur, exempelvis på byggnader och vägar. Skadorna och arbetet med att begränsa invasiva främmande arter innebär dessutom stora kostnader.

Främmande arter som inte är invasiva, exempelvis potatis och tomat, har genom tiderna fyllt en viktig funktion i trädgårdar, i jord- och skogsbruk och för jakt. De tränger inte undan inhemska arter och orsakar inte skada. En del av de främmande arterna kan komma att bli invasiva främmande arter i takt med att klimatzonerna förskjuts. Den globala uppvärmningen får växter och djur från varmare länder lättare att etablera sig i länder som tidigare haft ett svalare klimat. Antalet invasiva främmande arter ökar i Sverige vilket, utöver klimatförändringarna, bland annat beror på ökat resande och växande världshandel.

Uttrycket *invasiv art* bör inte användas som synonym till *invasiv främmande art*. *Invasiv art* är ett vagt uttryck som ibland används generellt för vilka besvärliga eller oönskade växter eller djur som helst, oavsett ursprung. Se också termposten [främmande art](#).

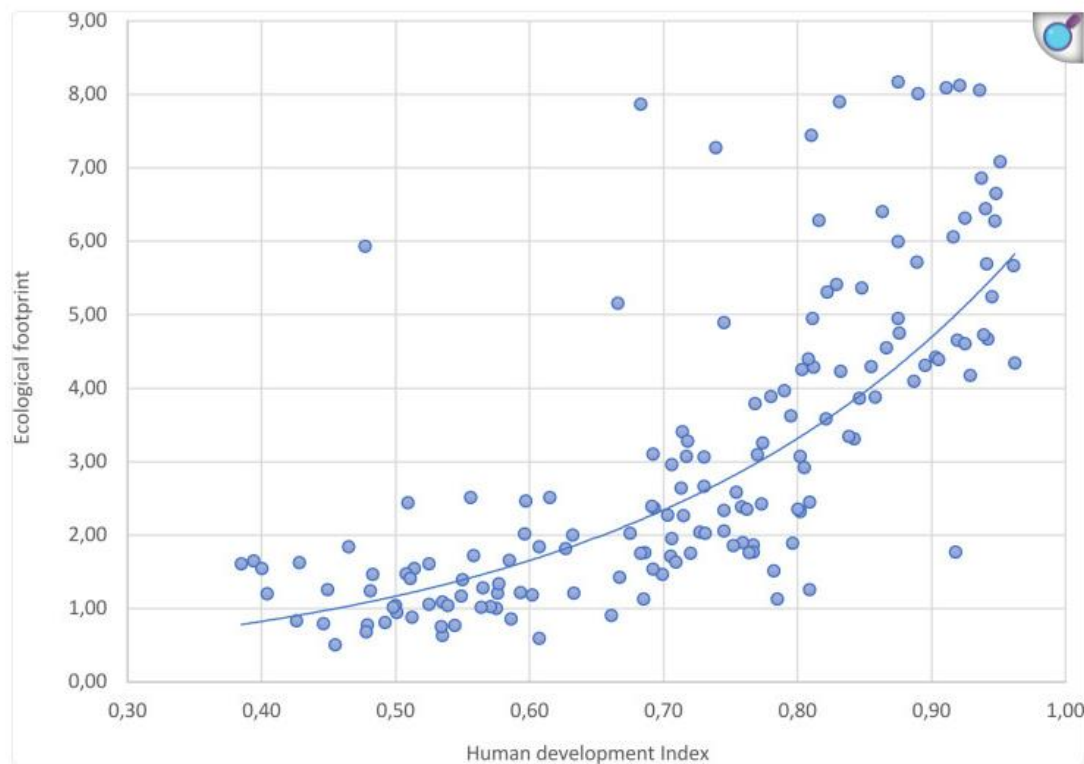
EXEMPEL: Den invasiva främmande arten blomsterlupin trivs i näringsfattiga och solbelysta miljöer som ofta är rika på andra arter. Med sitt växtsätt kan den ta över vegetationen helt och konkurrera ut de andra arterna. Detta leder vidare till att pollinatörer som inte är anpassade för att kunna öppna blomsterlupinens blommor

Gemensamma begrepp för hållbar omställning

- Om Hållbarhetstermlistan
- Hållbarhetsterminologi i Norden
- Reflektion och vision

Hållbarhetskvadranten

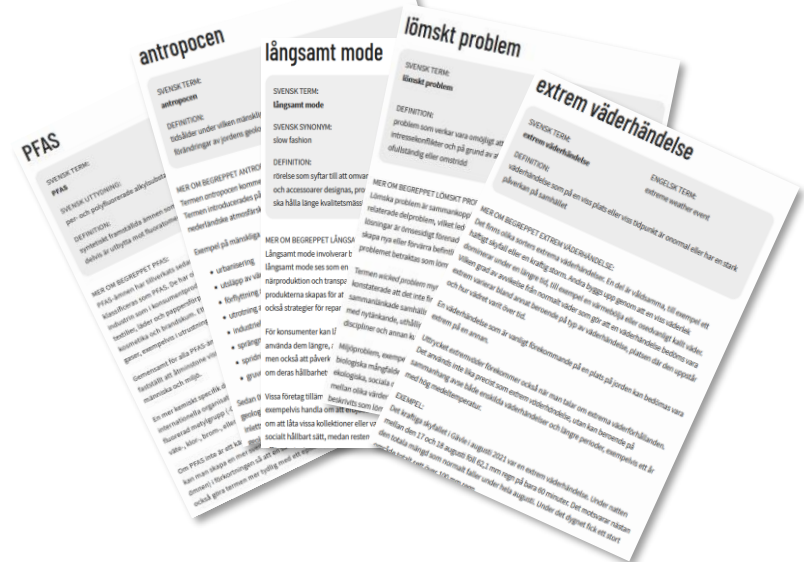
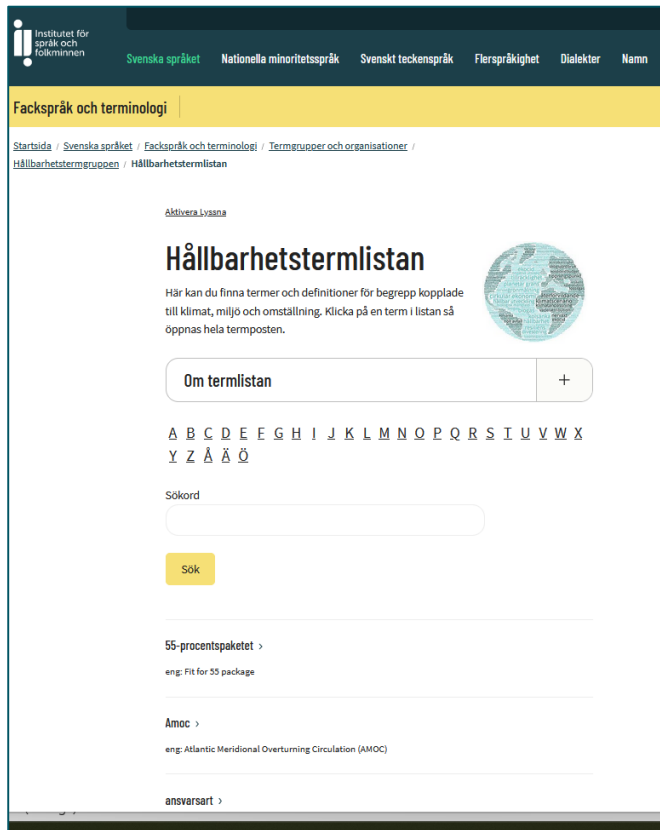
Human Development Index (2021)* and Ecological footprint (2018)** for 158 countries. Sources: (<https://data.footprintnetwork.org/> ; <https://hdr.undp.org/data-center>). *Human Development Index “is a summary measure for assessing long-term progression of the three basic dimensions of human development: a long and health life, access to knowledge and a decent standard of living.” **Ecological footprint is defined as “a measure of how much area of biologically productive land and water an individual, population, or activity requires to produce all the resources it consumes and to absorb the waste it generates, using prevailing technology and resource management practices.”

”... *tröskelpunkter*, *tipping point* på engelska, frågan är hur man ska översätta det på svenska, vi säger ibland *tröskelpunkt*, *brytpunkt* eller så [...] ja, *tipping point* eller *tippningspunkt*, eller *brytpunkt* på svenska eller *tröskeleffekt*, det används egentligen för att illustrera flera olika saker...”

ur Vetenskapsradion Nyheter, SR 2022-09-14

Hållbarhetstermlistan

- Underlätta kommunikation om hållbar omställning genom t.ex.:
 - svensk och engelsk terminologi
 - beskrivningar av komplexa företeelser
 - språkbruksrekommendationer
 - exempel.
- Främja andras hållbarhetsarbete.

- isof.se/hållbarhetstermer
- rikstermbanken.se

klimatmanipulering

SVENSK TERM:

klimatmanipulering

ENGELSK TERM:

geoengineering

ENGELSK SYNONYM:

climate engineering

DEFINITION:

storskalig och avsiktlig påverkan på jordens klimatsystem för att motverka klimatförändringar orsakade av människan

Svensk och engelsk
term, definition

MER OM BEGREPPET KLIMATMANIPULERING:

Klimatmanipulering handlar huvudsakligen om två metoder för att påverka jordens klimatsystem:

1. Att minska solinstrålningen till jordytan, exempelvis med hjälp av speglar i rymden, genom att tillföra gaser i atmosfären, eller genom att måla ytor vita så att deras reflexionsförmåga ökar.
2. Att ta bort växthusgaser ur atmosfären, exempelvis med hjälp av anläggningar som fångar in dessa direkt ur luften.

I dagsläget finns ingen färdigutvecklad metod för klimatmanipulering som anses tillförlitlig. Det saknas framför allt tillräcklig kunskap om vad den sammantagna effekten på miljö, klimat och ekonomi skulle bli om metoderna tillämpades.

Förtydliga, ge fakta
om begreppet,
synliggöra eventuella
problem

Ibland används *geoingenjörskonst*, *geoingenjörsteknik* och *klimatintervention* synonymt med *klimatmanipulering*. När "manipulering" används i allmänspråket kan det stå för att man otillbörligt försöker påverka någon. Begreppet klimatmanipulering har inte denna negativa betydelsen.

Andra uttryck som
används, koppling till
allmänspråket

Hållbarhetsterminologi i Norden

1. Det finns få resurser utarbetade specifikt utifrån ämnesområdet hållbar utveckling.

Termportalen

Søk i alle domener

klimateilpasning

Klima

Bokmål

Definisjon

tiltak for å tilpasse seg dagens eller framtidas klima og de konsekvensene som følger med klimaendringer

Referanse

Faggruppe for klimaordbok

Anbefalt term

klimateilpasning

Tillatt term

tilpasning

Forkortelsestype

Kortform

Nynorsk

Anbefalt term

klimateilpassing

Tillatt term

tilpassing

Forkortelsestype

Kortform

Engelsk

Anbefalt term

climate change adaptation

Referanse

FNs klimapanel (<https://www.ipcc.ch/pdf/glossary/ar4-wg>)

Generell informasjon

Termbase [Klima](#)

Domene Klima

Sist oppdatert 27.3.2023, 13:03:03

Yhteentoimivuus

Sök från tjänsten

På svenska (SV)

Startsidan Verktyg Information om tjänsten

Ordlistor > Huvudordlista för byggd miljö > förnybar energikälla

förnybar energikälla

BEGREPP - HUVUDORDLISTA FÖR BYGGD MILJÖ **Gällande**

URI
<https://iri.suomi.fi/terminology/rakymp/c739>

Termer

FI	uusiutuva energialähde	Rekommenderad term, Gällande
FI	uusiutuva energianlähde	Icke-rekommenderad synonym, Gällande
SV	förnybar energikälla	Rekommenderad term, Gällande
EN	renewable energy source	Rekommenderad term, Gällande

Definition

FI	energianlähde, jossa ihmisen energiankäytön näkökulmasta katsottuna on rajaton määrä energiaa tai jonka biologisesti syntyvä varanto palautuu kestävällä tavalla hyödynnettäessä
SV	energakälla där det finns en obegränsad mängd energi med tanke på människans energiförbrukning eller vars biologiska reserv återhämtar sig när den utnyttjas på ett hållbart sätt
EN	energy source which, from the point of view of human energy use, provides an unlimited amount of energy or whose biologically generated reserve is restored when used in a sustainable manner

Anmärkning

esi, maalämpö, metsät ja

Íðorðabankinn
Árnastofnun

Leita í íðorðabanka

Umhverfisfræði X Leita

< Til baka á forsiðu

Uppflettið: Umhverfisfræði

- lífsferill
- lífsferilsgreining
- losunarheimild
- manngerður
- mengun
- nyljagreiddslureglan
- óbyggt viðerni
- ósnotið viðerni
- óvirkur úrgangur
- rokgjörð lífræn

Umhverfisfræði

Fjöldi hugtaka í orðasafni: 32

lífsferilsgreining

Samheiti: vistferilsgreining

Skilgreining: magnbundin greining á umhverfisþáttum vöru eða þjónustu á lífsferli hennar

Skýring: Lífsferilsgreining telur í sér neidstæða atvun og neistu umhverisþattum á lífsferli vöru eða þjónustu, á hverju stigi fyrir sig. Notað við samanburð á valkostum.

Dæmi: Í lífsferilsgreiningu á veiðiaðferðum kom í ljós að þorsveiðar með botnvörpu hafa mun meiri neikvæð áhrif á umhverfið en þorsveiðar með línu.

> enska: **lifecycle analysis**

> þýska: **Lebenszyklus-Analyse**

Úr orðasafni Umhverfisfræði, síðast breytt

Oqaasileriffik

Grønlands Sprogsekretariat

Termer

Sprognævnets godkendte fagudtryk og termer

Kildesprog

Qallunaatut (dansk/Danish)

Målsprog

Kalaallisut (grønlandsk/Greenlandic)

Emne

MILJØ Klima- og Bæredygtighed (Silap pissusianut piujuartitsinermullu)

Definition

☐ Inkluder definitioner i søgning

Simpel søgning Ryd

Term begynder med:

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z Æ Ø
Å

Qallunaatut (dansk/Danish)	Kalaallisut (grønlandsk/Greenlandic)
adfærdskodeks	ileqqorissaarnissamik isumaqatigiissutit
alternativ energi	nukissiaq mingutsitsinnginneq
ansvarlig indkøb	akisussaassuseqartumik pisiniarneq
ansvarlig virksomhedspraksis	akisussaassuseqartumik suliffeqarfimmik ingerlatsineq
ansvarlig virksomhedsstyring	akisussaassuseqartumik suliffeqarfimmik aqutsineq
APV	sullivimmik nalilersuineq, APV
arbejdspladsvurdering	sullivimmik nalilersuineq, APV
arbejdstagerrettighed	sulisup pisinnaatitaaffia
artikel 8	artikeli 8, artikeli
bestikkelse	akiliilluni peqquserlutsitsineq
brancheorganisation	inuussutissarsiorlut kattuffiat
branchespecifikke standarder	suliaqarfiit mallitassaat aalajangersimasut
bæredygtig energi	piujuartitsilluni nukissiaq

Termer

Sprognævnets godkendte fagudtryk og termer

Tilbage til resultat Søg

Qallunaatut (dansk/Danish)	cirkulær økonomi
Oqaatsip suussusia (ordklasse/word class)	Taggit (substantiv/noun)
Isumasiut (definition/ definition)	økonomisk model, der indebærer at materialer og produkter indgår i kredsløb hvor de genbruges flere gange uden at resurser går tabt og uden at det går ud over os selv og planeten
Kalaallisut (grønlandsk/ Greenlandic)	aningaasaqarneq asuliinnartitsinertaqqanngitsoq
Tigusiffik (kilde/reference)	Oqaasiliortut
Oqaatsip suussusia pingaarneq (hovedordklasse/ word class)	Taggit (nomen/nominal)
Paasisutissat allat (andre oplysninger/other information)	Oqaasiliortut akueraat 11.09.2024-mi.
Sammisag (emne/topic)	MILJØ Klima- og Bæredygtighed (Silap pissusianut piujuartitsinermullu)

Hållbarhetsterminologi i Norden

1. Det finns få resurser utarbetade specifikt utifrån ämnesområdet hållbar utveckling.
2. Resurserna ger terminologisk information i varierande grad.

Hållbarhetsterminologi i Norden

1. Det finns få resurser utarbetade specifikt utifrån ämnesområdet hållbar utveckling.
2. Resurserna ger terminologisk information i varierande grad.
3. Det krävs mycket goda kunskaper i nordiska språk.

DEKLARATION OM NORDISK SPRÅKPOLITIK

Målet med deklARATIONEN är att

1. Nordens samhällsbärande språk är och förblir starka och levande,
2. de samhällsbärande språken ska förbli samhällsbärande och kan fortsätta att användas som vetenskapliga språk,
3. det nordiska samarbetet även i framtiden kommer att bedrivas på de skandinaviska språken, dvs. danska, norska och svenska, och
4. alla språk som hör hemma i Norden lever vidare och utvecklas i en tid präglad av digitalisering inklusive artificiell intelligens, internationalisering och migration.

Reflektioner

- Hur kan vi underlätta för varandra att förstå varandras terminologiska resurser?
- Kan de skandinaviska språken fungera som lingua franca, och vad får det för följder?
- Kan engelskan fungera som lingua franca, och vad får det för följder?
- Behövs ett lingua franca eller kan vi luta oss mot språkteknologiska resurser?

Visioner om samverkan

- Effektivitet och inspiration: arbete som redan är gjort kan återanvändas
- Goda termresurser så att nordbor kan delta i samhällsdiskussionen på sitt eget språk
- Spridning och utveckling av terminologisk metod
- Fördjupad förståelse våra kultur- och naturspecifika förhållanden
- Gemensam kraft för omställning

TACK!

- [isof.se/hållbarhetstermer](https://isof.se/hallbarhetstermer)
- terminologi@isof.se
- rikstermbanken.se

